

12.
D. O. D.

DISSERTATIO ACADEMICA

DE

JUDICIO POPULI,

Quam

*Consensu Amplissimæ Facultatis Philosophicæ in Regia
Academia Aboënsi,*

Præside

Mag. JOHANNÉ BILMARK,

Historiar. ac Philosoph. Pract. Professore Reg. & Ord.

Pro Gradu

Publice examinandam proponit

JOHANNES SALMENIUS,

V. D. M. Ostrobotniensis,

In Auditorio Majori die XXII Maji MDCCXCV,

Horis ante meridiem consuetis.

ABOÆ, Typis FRENCKELLIANIS.

VIRO

Admodum Reverendo atque Præclarissimo,

Domino Magistro,

JOHANNI SALMENIO;

*Pastori ac Præposito Ecclesiæ, quæ Deo in Calajoki colligitur,
meritisimo,*

PARENTI INDULGENTISSIMO,

EX atris, quæ paternam domum hoc tempore tegunt, doloris nubibus radius solatii promicare mihi videtur; occasione obtenta, publice declarandi venerandum animi affectum, quo TE, Parens Indulgentissime, prosequor, & quoad vixero, sum profecturus. Tibi enim post Deum O. M. refero acceptum, non tantum quod vivam, sed etiam per sollicitam, quam institutionis meæ gessisti curam, quod recte vivere queam. Pro Tuis autem in me beneficiis, & Tua conditione & mea expectatione majoribus, nihil habeo, quod Tibi, Parens Indulgentissime, rependam præter animum, quem Tibi devoveo, gratisimum; in cujus signum præsentem Tibi offero dissertationem meam, quam TE benigne fore excepturum, Tuus in me favor mihi assatim pollicetur. Quod reliquum est, Supremum Numen quotidie precari non intermitam, velit TE, Parens Optime, salvum & incolumem nec non quovis felicitatis genere cumulatum conservare, ut Ecclesiæ commodis ac Tuorum votis per longam adhuc annorum seriem sufficias. Ita ex intimo voveo pectore, ad cineres usque permanurus

PARENTIS INDULGENTISSIMI

filius obedientissimus

JOHANNES SALMENIUS.

PRÆFATIO.

Quamvis homini per Rationem, eximiam illam animæ nostræ facultatem, qua rerum quarumvis relationem ac nexum perspicit, verumque a falso, nec non bonum a malo distinguit, optime consuluerit Supremum Numen; pars tamen hæc nostri essentialis conditionem corporis ita imitatur, ut in hominis infantia parum valeat, assidua proinde ad res objectas attentione e naturali quasi veterno excitanda, studioque & exercitatione sensim perficienda. Interea vero homo instar reliquorum animalium suis ducitur sensibus, qui quamvis & ipsi sint præstantes dotes, nec quempiam eisdem rite utentem in errores inducant; attamen dum repræsentationibus incautus homo imaginationis lenocinia adjungit, ratione in consilium nondum adhibita, nubem pro Junone. ac malum pro bono sæpe apprehenderet, nisi eum meliora docerent parentes & alii, bene ei cupientes, speciosas rerum apparentias a vera earum indole discernere pridem e-

docti. Adminicula autem rationis excolendæ præcipua sunt: viva aliorum prudentiorum institutio, experientiæ, nec non scientiæ tam theoreticæ, quam practicæ; quibus vero quum ex æquo fruendi non singulis detur facultas; necesse est, ut in magna hominum multitudine, quam *Populum* (a) appellamus, plures reperiantur, qui pro diverso captu suo diversam inveniunt earundem rerum ad se relationem, adeoque discrepantia etjam de his ferant judicia. Et quum unicuique homini vi libertatis naturalis sit integrum, de rebus obviis pro se judicare, modo aliis sua temere non obtrudat placita, atque in plurimis contingat negotiis, ut judicia ista ex judicantium numero frequentius, quam ex rationum pondere æstimentur; meorum qualiumcunque in studio Philosophico progressum specimen alterum editurus, observationes nonnullas cum de indole judicii populi, tum de nostro ejus respectu officio in medium proferre, & æquanimi B. LECTORIS censuræ submittere constitui.

(a) Per *Populum* intelligimus complexum hominum cujuscunque conditionis in civitate quadam degentium, distinguendum proinde a plebe, viliorem populi partem denotante.

§. I.

In magna illa hominum multitudine, quam *Populum* appellamus, tres generatim distinguimus classes; quarum illam constituunt æqui rerum æstimatores,

res, istam autem, quotquot ex suis affectibus magis, quam ex factorum momentis & circumstantiis actiones & merita aliorum censent; ad hanc denique referendi sunt illi, qui quum ambiguum actionis aliorum moralitatem discernere non valent, in suspenso hærent, sollicitudine sæpe intempestiva se torquentes. Harum classium, teste experientia, jam una, jam altera prævalet; interdum vero, licet rarius, eadem est mens, idemque iudicium. Præterea erit observandum, quod quælibet fere actio humana diversum habeat respectum moralem, prout vel agentis propositum, vel agendi modus, aut actionis effectus separatim consideratur, & unum alterumve horum momentorum iudicio formando inservit; hinc diversa admodum de eodem facto existunt iudicia, utpote non ratione, quæ una est & simplex, sed opinione, quæ plurimum variat, innixa. Circa populi iudicium erit insuper notandum, quod hic longa ratiociniorum serie non utatur, sed ex simplici facto vel una insimul alterave circumstantia mox concludat, illud vel laudandum esse vel improbandum. Imo de rebus & actionibus ex harum apparentiis sæpe iudicat; hæc autem quum illarum indoli interdum sint conformes, interdum ab eis discrepent, iudicium quoque populi erit vel verum, vel erroneum. Denique non erit reticendum, quod populus eis subinde concinat, quorum perspicaciam, integritatem, aliasque virtutes cognovit; quo in casu iudicio illius multum esse tribuendum, res ipsa loquitur.

§. II.

Dantur Philosophi, eruditionis fama admodum celebres, rotunde asserentes, maximam partem hominum esse stultorum, a quibus proinde ut recte sentiant, non esse expectandum. Enimvero sententiam hanc esse minus sobriam, cordatus quisque animadvertit; quum enim judicia populi, quem placidum nec ab aliis in transversum esse abreptum primo supponimus, non spectent veritates theoreticas & abstractas, quas, utpote ad se minus pertinentes, pro indifferentibus is habere solet, sed res vel universæ societati, vel majori saltem hujus parti utiles aut noxias, & ita evidentes, ut eas in dubium vocare nemo, cui sani sunt sensus, possit: judicia hæc intuitiva, non acre ingenium postulantia, æque valebunt, sive ab eruditis, sive a simplici ferantur populo, præsertim quum ratio & sensus in his concordent casibus. Potest huc referri, quod de electione Magistratum, in Democratico imperio, populo competente, observat Illustris MONTESQUIEU: *Le peuple est admirable pour choisir ceux, à qui il doit confier quelque partie de son autorité. Il n'a à se déterminer que par des choses, qu'il ne peut ignorer, & des faits qui tombent sous les sens. Il fait très bien, qu'un homme a été très souvent à la guerre, qu'il a eu tels ou tels succès, il est donc très-capable d'élire un Général. Il sait qu'un juge est assidu, que beaucoup de gens se retirent de son tribunal contents de lui, qu'on ne l'a convaincu de corruption; en voilà assez pour qu'il élise un*
Pré-

Præteur (a). Similiter in constituendis Ecclesiarum ministris, dum electio populo est relicta, hic de unius candidati præ reliquis præcedentia sæpe non inepte judicat, considerans pietatis illius studium, modestiam, integritatem atque in officio administrando diligentiam, quam vel ipse expertus vel per famam, nullius censure obnoxiam, accepit; nec suo se delusum fuisse iudicio, satis deinceps animadvertit. Et hæc tenus etiam valet parcemia: *Vox populi est vox Dei.* Quamobrem nec improbanda sunt, quæ HORMISDA, Pontifex Romanus, ad Hispaniæ Episcopos scripsit: *istam in Sacerdotibus ordinandis servandam electionem, ut in gravi murmure populorum Divinum credatur esse iudicium; ibi enim Deus, ubi simplex sine pravitate consensus (b).*

(a) Vid. *L'Esprit des loix Tom. I. Libr. II. Ch. II. p. m.*
 19. (b) *Epistol. IV. Cap. 2.*

§. III.

Ita, ceu vidimus, in æstimandis hominum meritis a vero non semper aberrat populus, factis illorum oculos hujus magis perstringentibus, quam ut suum eisdem non mutuaretur assensum; imò si populus forte videat, egregiam virtutem præter meritum periclitantem, hanc contra imminentem etiam a Despotismo oppressionem in iudicio defendere non dubitat. Exemplum hujus nobis sistit Israëlitarum Principis JONATHANIS casus. Ingressus fuerat hic Heros ca-

tra hostium suæ Nationis, Philistæorum, suo tantum
 armigero comitatus, atque singulari Dei auxilio eos
 ita terruit, ut in fugam se catervatim conjicerent; in-
 sequitur fugientes Rex SAULUS, & execratione
 populum obstringit, ne cibum sibi ante vesperam ca-
 peret, donec suos ultus fuisset inimicos. Accidit au-
 tem, ut Jonathanes, execrationis Patris plane igna-
 rus, mel agreste sibi obvium gustaret; quod ut Rex
 cognovisset, filium ad mortis supplicium condemna-
 vit; populus autem Principem hunc ex capite æqui-
 tatis innocentem ac de patria optime meritum judi-
 cans, ea auctoritate defendit, ut eidem obniti Saulus
 haud consultum duceret *1 Sam. XIV: 45, 46*. Quid?
 quod longius nonnunquam progrediatur populus, &
 si suo judicio dirimenda permittatur collisio inter bo-
 num morale & physicum, seu inter id quod honestum
 est & utile exorta, illud huic, dum animus est placi-
 dus, esse præferendum, sæpenumero judicat. Cujus
 rei memorabile exemplum nobis suppeditat Historia.
 In forum Atheniense prodiit THEMISTOCLES, po-
 pulo ibidem congregato significans, se opportunam na-
 ctum esse occasionem, patriam ad principatum inter Græ-
 ciæ civitates evehendi, petens solum modo sibi collegam
 dari, cum quo meditatum communicare posset consi-
 lium. Concordibus suffragiis designatus fuit ARISTI-
 DES, tanti moliminis particeps futurus; cui sub silen-
 tii rosa aperuit Themistocles, sibi esse propositum,
 classem Lacedæmoniorum, quam, ad Attica littora
appu-

) 7 (

appulisse cognoverat, clanculum comburere. Aristides in forum reversus, populo simpliciter significavit: nihil quidem Themistoclis consilio esse utilius, sed juxta nihil iniquius; quo cognito, populus mox jusit Themistoclem, a suo desistere proposito (a). Fatemur, rara hæc esse judicii populi exempla, eo minus autem reticenda, quod humanitatis & æquitatis populi, sibi relictæ, certa sint indicia.

(a) Vid. *PLUTARCH. in vita Themistoclis & de ROLLIN Traité des Etudes, Tom. III, p. 294, 295.*

§. IV.

Enimvero quod de singulis valet hominibus, non eundem semper esse animi eorum statum, idem integro applicari posse populo, multiplex docet experientia; qua constat, populum interdum placidum, alio tempore vel suis affectibus vel aliorum auctoritate abripi; quod eo minus quisquam mirabitur, quod major populi pars vel nullam vel pravam nancisci soleat educationem; quare etiam de aliorum actionibus minus recte sæpissime judicat, in aliam aliamque inclinans sententiam, prout vel lucrum vel speratum oblectamentum, vel animus vindictæ cupidus eum sollicitaverit. Citatur quis ut opibus abundans, sed qui eisdem utitur tam in majorem vitæ commoditatem, quam occasionem aliis ministrans, pecunias suis laboribus a se obtinendi; mox clamitat populus, civem illum esse luxui nimis deditum, atque intra mediocritatis terminos

minos reducendum, ne pravo exemplo ad prodigialitatem alios seducat. Esto autem, talem, ne male audiat, priorem vitæ rationem mutare, & parcimoniæ studere, non raro contingit, ut graviolem populi cenfuram experiatur, quasi is, qui sibi soli vivat, & neminem in bonorum suorum communionem admittat. Hinc non est mirandum, quod quicquid modestum populo ignaviæ speciem habeat, quod circumspectum ac providum, segnitiei, quicquid autem temerarium ac præceps, id forte ac virile, cenferi solet.

§. V.

Quoties contingit, ut populus in causarum dijudicatione partim suis ducatur præconceptis opinionibus, partim Demagogorum dictis, tamquam ex tripode prolatis, facilem habeat fidem, fieri aliter nequit, quam ut illa multum ex iniquo subinde trahat. Populus enim pari dolore fortunam aliorum & suas metitur injurias, aliosque libenter deprimat, ut si æqualibus ei esse non liceat, quam minimum tamen intercedat discrimen, ad exemplum Ephesiorum, magnum Hermodorum urbe sua his verbis ejicientium: *Nemo de nobis unus excellat, sed si quis exstiterit, alio in loco & apud alios sit.* Inprimis vero si natio statum, cui subjecta fuit, Despoticum eluctata in libertatem civilem per temperatam regiminis formam pervenit, hanc quovis etjam impendio conservare cupiens, tuta etjam omnia

omnia timens (a), virtutem præsertim eminentiorem & illustriora merita, quod adminicula sint supremos in republica honores obtinendi, graviori perstringere solet censura, quam ipsam improbitatem, aliorum benevolentiae comparandæ plane ineptam. Vidimus nuper æquitatem populi Atheniensis; qui autem maximam prodidit iniquitatem in cives, quorum omnis culpa in meritorum fulgore consistebat. Quum igitur iustitia unus omnes Athenienses superaret ARISTIDES, adeo displicuit populo, ut propter virtutis studium patria ex civium suffragiis ejiceretur. Imo populi, non placidi, sed a Pharisæis exagitati, fuit vox illa, qua CHRISTUM Salvatorem coram Pilato insectabatur: *Crucifige, crucifige.*

(a) *Athenienses propter Pisistrati tyrannidem, quæ paucis annis ante fuerat, omnium civium suorum potentiam extimescebant; ceu observat CORNELIUS NEPOS in vita Miltiadis Cap. VIII.*

§. VI

Omni fere ævo communis fuit populi consuetudo, ut de grandibus factis ex horum eventu, & prout experientia fuit compertum, eadem in publicam felicitatem vel bonum vel pravum habuisse influxum, vel benigne vel sinistre judicaret, nulla cæteroquin intentionis agentis, aut mediorem ab hoc in proposito sine obtinendo habita ratione. Profecto Quiritium postremi ex reportatis victoriis tyrannos a legitimis

Principibus discernabant, quod unico saltem nunc probabimus exemplo. Scilicet Pescennius Niger, qui contra Severum arma corripuerat, non aliam ob causam tyrannus, hoc est, injustus imperii inuasor a populo fuit habitus, quam quod a Severo fuit devictus; quum tamen Severus justiore invadendi imperii causam, quam ille, non habuerit. Quam autem iniquum sit tale iudicium, vel exinde constare arbitramur, quod eventus nec ab intentione, neque a mediis, utcumque prudenter adhibitis, necessario dependeat, sed ad illius qualitatem non raro conferat una alterave circumstantia, quam e longinquo praevidere, humanae datum non fuit sagacitati. Hinc quidam ex recentioribus: *C'est un préjugé bien trivial, que de supposer du mérite & de l'esprit à tous ceux, qui reussissent; & il y a un autre qui n'est pas moins ridicule, c'est d'ôter meme le sens commun à tous ceux qui ne reussissent pas. L'un & l'autre peuvent être vrais, l'un & l'autre peuvent être faux; mais c'est d'être peuple que de décider sans preuves (a).* Solum igitur eventum idoneam non praeberere rationem, moralitatem factorum aestimandi, saniores etiam gentilium agnoverunt. Hinc Poëta - - *careat successibus opto - - - Quisquis ab eventu facta notanda putet (b).* Et Carthaginenses, ferox quantumvis populus, duces suos, pravo consilio bellum gerentes, etiamsi prospera subsecuta esset fortuna, cruci tamen suffigebant; quod bene gesserant, Deorum immortalium adjutorio, quod male commiserant, illorum culpae tribuentes (c).

(a) Les

(a) *Les préjugés du public sur l'honneur par Mr DENESLE*
 Tom. 1. p. 222. (b) *Ovidii Epist. 2. v. 86, 87.* (c)
Vid. VALERII MAXIMI Libr. II. Cap. VII. p. m. 205.

§. VII.

Imprimis autem perbenigne judicare solet populus de illis actionibus, quas magnam nominis celebritatem consequi animadvertit. Sicut enim præjudiciis sensuum se duci sæpissime patitur; ita quicquid in his sensationem excellentiæ cujusdam excitat, & famam ita emovet, ut per longinquas etiam regiones hæc evagetur, sibi gratisimum esse testatur. Quo in casu adeo indulgenter se habet populus, ut furo sive amoris in patriam sive justitiæ, qui facinoribus, ex sua opinione magnis, prætenditur, sibi imponi non raro patiatur, nec eventum facti nec influxum in publicam salutem multum curans, modo executio fuerit aleæ ita plena, ut portenti instar sit, hominem tot tantasque difficultatum moles, sibi objectas, eluctari potuisse. Ei enim ita suppeditatur materia, qua suam iterum iterumque pascit imaginationem, & quam *mirentur justique senes trepidæque puellæ.* An vero populus ex tali motivo judicium ferens, a quitatis tenorem servet, ab exemplo jam afferendo cordatus Lector statuatur. Inter vicinas duas Nationes, hæcenus amicas, existunt primum simultates, tum inimicitiae, in funestum bellum, ut probabile cunctis videtur, propediem erupturæ. Operam autem suam oportune interponit pru-

dens quis Heros, atque propitio Numine & indefesso studio tranquillitatem fere conclamata[m] suis reddit civibus; egregium omnino factum, de quo tamen frigide judicat populus, quod sine ulla rerum mutatione, & sine sanguinis profusione imminens bellum fuerit compositum. Enimvero non ita multo post hæc mutatur scena, & inter Nationes modo nominatas novæ oriuntur contentiones, quæ, quod prior Heros desideratur, in violentissimas belli flammæ erumpunt. Expugnantur igitur ac diruuntur urbes, rura desolantur, & ingentes hominum strages utrinque eduntur; quibus peractis victrix Natio alteram cogit ad pacem secum ineundam. Quantum ne hoc armorum successu lætatur victor populus, quam exquisitis laudibus tam belli Ducem, quam hujus commilitones cumulat! & insanus fere haberetur quisquis quærere auderet, quid demum lucrata sit felix patria, cujus nec auctum fuit territorium, nec opulentia major facta? Argumentis in responsionis vicem deficientibus, diceretur: Nationem tamen in conspectu totius cultioris orbis ostendisse, neminem se impune lacescere, cæterum magna facta non ex eorum fructu, sed ex luculento exortas controversias dirimendi modo esse æstimandas. Forte autem in clyto Duci Philosophus alia ratione, quam populus, actionum moralitatem æstimans, idem, quod Scytharum Legatus Regi ALEXANDRO M. objiceret: *Si Deus es, cui te associat populus, tribuere mortalibus beneficia debes, non sua eripere, vid. CURTII Histor. Libr. VII. Cap. VIII.*

§. VIII.

Minime omnium sibi constat iudicium populi, aliorum merita ex qualitatibus eorum corporeis ita aestimantis, ut pro diversa harum indole eis vel faveat vel eos despectui habeat. Concessit alicui natura robustum ac procerum corpus, non raro argumentatur populus, excelsum huic esse animum, eumque magnis rebus gerendis esse destinatum, quasi magni animi hospitium esset solummodo grande corpus. Contra ea autem is non multa polliceri videtur, qui corporis forma haud valet; quasi vero non oporteret, homines illi favere, cui natura fuit minus propitia. Hoc praëjudicio capti Lacedaemonii, praëclara Regis AGESILAI merita in ipsa statim herba suppressere voluerunt, indignantes, quod *pusillus esset, & claudus altero pede*, dicentes: *claudicante Rege, claudicare etiam aliquando oportere rempublicam*; quasi nihil praëclari efficere posset, nisi cui Iphicratis & Pertinacis imperatoria esset forma. Populum autem Spartanum sua opinione delusum fuisse, vel inde constat, quod quum multos & ante & post Agefilaum Lacedaemonii haberent Reges, imperatoria forma eo superiores, ipse tamen Imperatoriis virtutibus ac heroicis factis cunctos superaverit. Imprimis est dolendum, quod in Ministrorum Ecclesiae vocationibus, dotium corporis, praecipue vocis flexibilis & altisonae, quae tamen ad veram Ecclesiae aedificationem parum aut nihil confert, rationem fere primam habeat populus, suffragia daturus; quo quidem

modo fit, ut probi prætereantur, Thraſones autem quæ-
rantur; quæ non noſtra ſolum, ſed præſtantiſſimorum
etiam Theologorum eſt querela. Vid. *H. M. RADE-
MACHERI Diſſertatio de Injuſtitia vocationis factæ ad
clamorem populi.*

§. IX.

Conſideranda adhuc reſtat tertia populi claſſis,
qua comprehenduntur illi, qui veritatem bona quæ-
runt intentione, ſed quod dotium animi cultura & ſcien-
tiarum peritia minus valent, ex una alterave circum-
ſtantia, ſibi obverſante, de indole perſonæ vel facti
præcipitanter judicant, & qui dum conſcientiæ dubiæ
nimboſ diſſipare non poſſunt, multa ſe torquent ægri-
tudine. Tales ſe officio ſuo deſuiſſe putant, niſi omnia
ad unguem reſecent; quibus vero non ſemel contingit,
ut culices percolantes, camelum deglutiant; ſed culex
illis eſt inſtar cameli. Hi non ſolum malis aliorum
dictis & factis offenduntur, ſed de piorum etiam a-
ctionibus, ſchemati opinionum ſuarum vel præconce-
ptarum vel ſuperſtitioſarum non conformibus, ſiniſtre
judicant. Huc referendus eſt populus, primis Chri-
ſtianismi temporibus vivens, qui eos condemnabat,
quos cognoverat ex carnibus, quarum partem Ethnici
ſuis immolaverant Diiſ, comediſſe. Nec hiſ multum
ſunt diſſimiles, qui viris, probis a ſe habitis, dicam
ſcribant, quod cum improbis ſubinde converſentur, li-
cet hoc non ex levitate, ſed ex muneris ſibi injuncti
teno-

tenore fieri sciant. Ita autem se gerentes, falcem in alienam mittunt messem, immemores exprobrationis Apostoli: *Quis tu, qui alium condemnas? Quisque suo domino vel stat vel cadit.*

§. X.

Antequam ex hoc digredimur foro, paucis erit dispendendum, quodnam sit boni viri officium circa iudicium populi; quod argumentum ut distincte pertractemus, considerabimus cum populum in tribus a nobis supra commemoratis clasibus, tum ejus iudicium, in laudem vel vituperium alterius vergens. Quocirca in initio erit monendum, quod gravem omnino mereantur censuram, quotquot se populi iudicio superiores credant, eos abjecti animi habentes, qui illius moveantur opinionibus. Fatemur quidem, prævia constare experientia, benignum aliorum iudicium bene meritis sæpe nihil profuisse, & ex adverso bonis ac præclaris viris finitras opiniones, licet falsas, haud parum nocuisse in eis rebus, quæ extrinsecus adveniunt, & ex aliena dependent voluntate; quum autem utriusque contrarium sæpius contingat, sequitur, iudicium populi pro re nullius momenti nequaquam esse habendum. Sed ex brevi hoc diverticulo in rem præsentem veniamus. Si igitur homines probi ac circumspecti de nobis nostrisque factis benignum ferant iudicium, lætemur, nos a probatis laudari viris, nostrique proinde esse officii statuamus, illa, quam ingressi

gressi fumus, virtutum ac meritorum semita jugiter
 insistere, eundem populi affectum, quo vita nostra ci-
 vilis viget, ita nobis perpetim conservaturi. Sin ve-
 ro ad dictum tribunal male audiamus, integram vitæ
 rationem ad justam revocemus censuram, quicquid
 aliis esse possit offendiculis sollicitè in posterum omit-
 tentes, nec nostris indulgentes vitiis, sed modeste cogi-
 tantes, quod plus videant oculi, quam oculus. Sicut po-
 pulus malignus & invidus, qualis in secunda occurrit
 classe, æqua lance nihil pensitat, ita aliis vitia quævis
 affingit; a quibus qui se novit esse plane alienum, imme-
 ritis non conturbatur contumeliis, sed innocentia suæ
 scuto se tegit, ingenti scopulo similis, in quem asurgen-
 tes impetuosus fluctus eum non frangunt, sed ab ipso
 franguntur; persuasus, quod constans virtutum ac bene-
 merendi studium iudicium populi tandem mutet, faciat-
 que ut suæ eum pœniteat iniquitatis. Denique haud fas
 est, ut homines tertiæ classis suæ relinquamus ægritu-
 dini, in quam per iudicii infirmitatem inciderunt; quod
 optime fiet, si non solum ab ipsis vitiis, sed ab horum
 etiam apparentiis, quas populus infirmior cum illis sæ-
 pe confundit, abstinemus, memores effati Apostoli
 PAULI, asseverantis, *se carnem nunquam esurum, si eo
 esu suum offenderet fratrem*; quibus cautelis quisque in
 variis vitæ casibus integram conscientiam, cum totius
 mundi divitiis non permutandam, servabit.

S. D. G.
